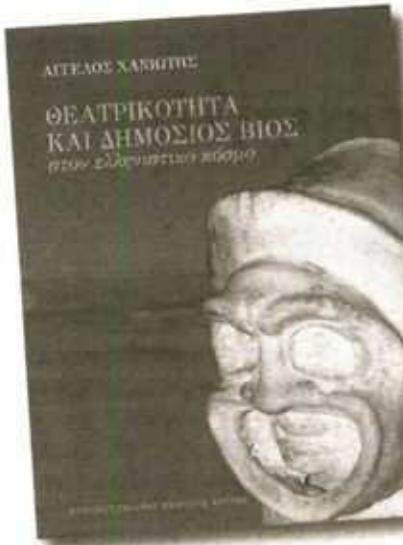

ΑΓΓΕΛΟΣ ΧΑΝΙΩΤΗΣ:

Το ελληνικό της ελληνικής κοινωνίας

«Τα ελληνικά πανεπιστήμια δεν είναι πρωτίστως ο χώρος που μεταδίδεται και δημιουργείται νέα γνώση, αλλά ο χώρος όπου οι νέοι αποκτούν ένα «χαρτί», τα κόμματα αναμετρούν τις δυνάμεις τους και η κοινωνία «παρκάρει» για κάποια χρόνια μια νεολαία που δεν έρει τι να την κάνει» λέει ο ιστορικός της ελληνικής αρχαιότητας Άγγελος Χανιώτης. Απόφοιτος ο ίδιος του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθηγητής τώρα στο Πρίνστον, διατελέσας αντιπρύτανης στο κορυφαίο ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης και έχοντας αποσπάσει πριν δύο χρόνια χορηγία ύψους 1,59 εκατομμυρίων ευρώ από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την έρευνα της ιστορίας των ανθρώπων συναισθημάτων, μάλλον συγκαταλέγεται σ' εκείνους που γνωρίζουν καλά την πανεπιστημιακή λειτουργία. Όχι, η ελληνική πολιτεία ουδέποτε ζήτησε τη γνώμη του. Η επιτροπή ωστόσο που πιστεύει στην απονομή των Κρατικών Λογοτεχνικών Βραβείων δεν μπόρεσε να αγνοήσει το βιβλίο του «Θεατρικότητα και δημόσιος βίος στον ελληνιστικό κόσμο» (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης) και του απένειμε πριν λίγες πημέρες το Κρατικό Βραβείο Δοκιμίου-Κριτικής. Αυτή η βράβευση, δούλευσε στην πολιτική πορεία της ελληνικής κοινωνίας, ωστόσο δίνει την ευκαιρία να γνωρίσουμε ακόμα ένα από τα υπέροχα ελληνικά μυαλά τα οποία από τα ακαδημαϊκά ιδρύματα της Εσπερίας ανοίγουν ενδιαφέροντες δρόμους στην έρευνα και τη γνώση.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥ ΚΡΗΜΝΙΩΤΗ

Σε μια περίοδο που η Ευρώπη ταΐζεται από την οικονομική κρίση, εσείς αποσπάστε από την Ευρωπαϊκή Ένωση χορηγία ύψους 1,59 εκατομμυρίων ευρώ προκειμένου να ερευνήσετε την ιστορία των ανθρώπων συναισθημάτων. Κατ' αρχάς, ποια συναισθημάτα σας προκάλεσε αυτήν την επιτυχία;

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έρευνας χρηματίζει τα ερευνητικά κονδύλια έπειτα από πολύπολην και απαιτητική διαδικασία ξειλόγνωσης. Το γεγονός ότι ανήκει στην πρώτη ομάδα επιστημόνων που έλαβαν τέτοια χορηγία (το 2008), και μάλιστα ως μόνος τότε εκπρόσωπος των κλασικών σπουδών, φυσικά με γέμιση με καρά. Πρέπει όμως να ομολογήσω ότι από τη στιγμή που συγκρόπτοια την ερευνητική μου ομάδα και άρχισε η δουλειά, μόνο δύος αισθάνομαι για τις διαστάσεις και την πολυπλοκότητα του εγχειρήματος.

Από την άλλη ακούγεται πολύ παράνομο, σε μια εποχή που τα πάντα έχουν παραδοθεί στους κανόνες της αγοράς και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, να δαπανώνται τέτοια ποσά για ιστορική έρευνα. Εσείς τι λέτε;

Ευτυχώς, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έρευνας απομειωτεί την πρώτη του πρόσθια στην Ελληνική Καφάτος. Έχει δεσμευτεί να δαπανά περίπου το ένα τρίτο του προϋπολογισμού του για έρευνα στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες. Αυτό είναι οντως παρήγορο, αν και δυστυχώς πολλές ευρωπαϊκές χώρες δεν ακολουθούν αυτή την ισορροπημένη ερευνητική πολιτική. Οταν τον Ιανουάριο η υπουργός Παιδείας ανακοίνωσε την χρηματοδότηση της έρευνας με βάση προτεραιότητες, η θεωρητική έρευνα ήταν απόσα στη νέα ερευνητική πολιτική. Το θεωρώ τραγικό λάθος.

Αναρωτιέμαι, έπειτα από τέτοια αναγνώριση στο επιστημονικό σας έργο, τι μπορεί να σημαίνει η ελληνική βράβευση σας με το Κρατικό Βραβείο Δοκιμίου-Κριτικής;

Τη βράβευση δεν την περιμένα και δεν γνωρίζω καν την ώρα του βραβείου. Το βιβλίο μου είχε κυκλοφορήσει τόσο από τον Μάιο του 2009 και είχε την εντύπωση ότι είχε περάσει απαρατήρητο. Η διάκριση με χαροποίηση περισσότερο από διάφορα άλλα βραβεία και διακρίσεις που μου έχουν απονεμηθεί, όχι μόνο επειδή αφορά ένα βιβλίο που έγραψα με κέφι και μεράκι, το πιο αγαπημένο από τη βιβλιοθή που έχω γράψει, αλλά και επειδή είναι το πρώτο βιβλίο που γράψω στα ελληνικά και για ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό.

Στο βραβευμένο βιβλίο σας «Θεατρικότητα και δημόσιος βίος στον ελληνιστικό κόσμο» μελετάτε την επίδραση του θέατρου στην ελληνιστική εποχή στον δημόσιο βίο και τις ενδιαφέρουσες αναλογίες που συναντούμε στη σημερινή επίδραση της τηλεόρασης και του θεάματος στην πολιτική. Μπορούμε να εκλαβόμενοι αυτά τα φαινόμενα ως απότοκα μετακινητικών περιόδων;

Νομίζω ότι αυτό ισχύει. Είναι φαινόμενα που εμφανίζονται συχνά όταν μια κοινωνία υφίσταται βαθιές μεταβολές, αλλά θέλει να ζει με την θευραίνουσα αισθητική της πράγματα δεν έχουν αλλάξει. Επειδή η θεατρική συμπεριφορά επιστρατεύεται για να εξωραΐσει τη δυσάρεστη πραγματικότητα, για να επικαλύψει την έλλειψη ιστόπτες, ελευθερίας και γνήσιας δημοκρατίας, για να σωσεί τη προσήκωση των κοινωνικών και πολιτιστικών παράγοντες συνεπώς οι αναστολές αυτές έχουν μια στορία. Στην έρευνα αμφισβετείται αν τα συναίσθημα των νευροβιολογικά φαινόμενα έχουν στορία (αν ο φόβος των νεολιθικού ανθρώπου αιφέρει από αυτόν του σύγχρονου ανθρώπου)

τανεπιστήμιο είναι καθρέφτης της κοινωνίας

την παθητικότητά τους.

Θα θέλατε να μας εξηγήσετε σε τι ακριβώς συνίσταται η έρευνά σας πάνω την ιστορία των ανθρώπων συναισθημάτων;

Οι ιστορικός της ελληνικής αρχαιότητας πληρούσαν τα συναίσθημα των ανθρώπων έσσα από τη φιλτράρισμένη τους παρουσίαση σε κείμενα και εικόνες. Στόχος της έρευνάς μου ήταν η συλλογή και ανάλυση κιλιάδων πηγών κυρίως επιγραφών και παπύρων) που επιτρέπουν να διακρίνουμε την πολυπλοκότητα και διάφορους ρόλους των συναίσθημάτων. Για αισθητικές εξελίξεις και αλλαγές, αλλά και για αποφύγουμε τη μονομερέα των απόφεων ή αθηναϊκής ανδρικής ελίπη που αντικατοπτρίζονται στο δράμα και στη φιλοσοφία, οι συνεργάτες μου κι εγώ εξετάζουμε πηγές σε μια περίοδο χιλίων χρόνων και σε μια γεωγραφική κταση που φτάνει από τον Ευφράτη ως το Ρίο και από την νότια Ρωσία ως την Αιθιοπία. Αυτή η έρευνα είναι πραγματική πρόκλιση, αλλά τα ποτελέσματα της έχουν σημασία που ξεπερνά την πάριτη της ελληνικής αρχαιότητας.

Τα ελληνικά πανεπιστήμια δεν είναι πρωτίστως ο χώρος που μεταδίδεται και δημιουργείται νέα γνώση, αλλά ο χώρος όπου οι νέοι αποκτούν ένα «χαρτί», τα κόμματα αναμετρούν τις δυνάμεις τους και η κοινωνία «παρκάρει» για κάποια χρόνια μια νεολαία που δεν έρει τι να την κάνει.

Μπορεί να έρευνα να οδηγήθη σε ασφαλή συμπεράσματα για τα συναίσθημα των ανθρώπων στην ιστορική διαρροή όταν αυτά τα συναντούμε στην κλογικευμένη αποτύπωση τους στις πηγές;

Μόνο εν μέρει. Δεν μπορώ να μελετήσω τις νευροβιολογικές διεργασίες που επιτελέταικαν όταν ένας αρχαίος ανθρώπος αισθάντηκε κάτι, μπορώ όμως να μελετήσω τα εξωτερικά ερείσματα που τις προκάλεσαν και τους ιονικούς και πολιτιστικούς παράγοντες που αιθρίσαν το πώς εξωτερικεύθηκαν τα συναίσθημα. Παραδείγματος χάριν, αναστολές για την εξωτερικεύση αισθημάτων προέρχονται από τη θρησκεία, από κοινωνικές συμβάσεις, ιδεογραφικά μορφώματα και πολιτιστικούς παράγοντες συνεπώς οι αναστολές αυτές έχουν μια στορία. Στην έρευνα αμφισβετείται αν τα συναίσθημα των νευροβιολογικά φαινόμενα έχουν στορία (αν ο φόβος των νεολιθικού ανθρώπου αιφέρει από αυτόν του σύγχρονου ανθρώπου)

αυτή η διαπίστωση ξεφεύγει από τα όρια της έρευνάς μου. Όμως όταν στηρίζομε στη συγκριτική μελέτη πολλών πηγών, μπορούμε να έχουμε ασφαλή συμπεράσματα π.χ. για το πότε, πώς και από ποιον θα εξωτερικεύει ο φόβος, αν θα χρησιμοποιηθεί ως επικείμενο, αν θα ελεγχθεί με ποια μέσα (κείμενα, εικόνες, οργάνωση του χώρου) καλλιεργείται λόγου χάριν ο φόβος του θεού· πώς η ομολογία του φόβου χρησιμοποιείται για αιτιολογηθόθυμον πράξεις ή να φανούν κοινωνικές και πολιτιστικές διαφορές· πώς ο φόβος γίνεται στοιχείο εκπαίδευσης· πώς τον εκφράζει η γλώσσα· πώς γίνεται παράγοντας αισθητικής πάθησης και αιτία απόλαυσης.

Ακούμε συνέχεια για αυξήσεις διδάσκων στην πανεπιστήμιο για το μέλλον των πανεπιστημίων στην Ευρώπη;

Η εκπαίδευση πολιτική στην Ευρώπη την τελευταία δεκαετία θεωρείται από σωρεία λαθών. Οι αυξήσεις διδάσκων ασθενών φοιτητών, στερών την πανεπιστήμια από το καλύτερο ανθρώπινο δυναμικό. Όμως πετύχαση της προσοχής της διδακτηρίας εξαλείφει την παραβλέποντα πολύ χειρότερες εξελίξεις· πατάργηση γνωστικών αντικειμένων, ο περιορισμός της πολυμορφίας στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση με το πρωτόκολλο της Μπολόνια, οι διαφορές στην ομοιόμορφη οργάνωση της έρευνας. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια αποδένονται από συνθήκες που συνεχίζουν να υπερούν των αμερικανικών, αλλά και των ραγδαία αναπτυσσόμενων αστικών.